

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคล ของต่างประเทศและในประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นไป เนื่องด้วยความเจริญเติบโตของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้หลายประเทศตระหนักถึงความสำคัญในการที่จะต้องจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคล โดยประเทศแรกที่มีการตรากฎหมายเพื่อใช้ควบคุมในเรื่องนี้ในปี พ.ศ. 1970 คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งต่อมาก็ได้มีการตรากฎหมายลักษณะดังกล่าวขึ้นอีกหลายประเทศ

เนื่องจากหลักการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศต่างๆ และตามแนวทางขององค์การระหว่างประเทศมีความแตกต่างในสาระสำคัญพอสมควร ทั้งในแง่หลักการ วัตถุประสงค์ และองค์กรที่มีหน้าที่ในการดูแล แต่ก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ เพื่อคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในข้อมูลข่าวสาร การศึกษาในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึงหลักการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของภาคเอกชนทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางเปรียบเทียบ ในการหาแนวทางในการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ของประเทศไทย

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ

จากการศึกษาค้นคว้าการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศพบว่า แนวทางการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศส่วนใหญ่จะคล้ายกัน เนื่องจากแต่ละประเทศมักจะยึดหลักการของ OECD Guideline มาเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม รายละเอียดของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.1.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอยู่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกรอบการคุ้มครองที่สำคัญ ข้อมูลส่วนบุคคลได้รับการคุ้มครองโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งห้ามมิให้มีการเข้าไปแทรกแซงในสิทธิส่วนบุคคล โดยในกฎหมายพื้นฐานนี้ได้รับความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคล ได้แก่ จดหมาย หรือวัตถุทางไปรษณีย์ และการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้การจำกัดความเป็นส่วนตัวดังกล่าวอาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น

กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารมีอยู่ 2 ฉบับ² คือกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ได้กำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 30 ว่า “คู่กรณีมีสิทธิเรียกร้องไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยความลับซึ่งอยู่ในขอบเขตส่วนบุคคล รวมทั้งข้อมูลอันเป็นความลับในทางธุรกิจได้” และอีกฉบับหนึ่ง ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล

กฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นกฎหมายมลรัฐ (State Law) โดยเกิดขึ้นในรัฐเฮสเซน (Hessen) ในปี ค.ศ. 1970 ซึ่งถือเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับแรกของโลก หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1977 จึงได้มีการตรากฎหมายในระดับประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ Federal data Protection Act ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้มีการทบทวนและแก้ไขในปี ค.ศ. 1990 และปี ค.ศ. 1994 และปี ค.ศ. 1997 ต่อมาได้มีการทบทวนแก้ไขในปี ค.ศ. 2001 เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางข้อบังคับสหภาพยุโรป และแก้ไขทบทวนอีกครั้งในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล (BDSG) มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยครอบคลุม การเก็บรวบรวม การประมวลผล และการใช้ ทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้โดยหน่วยงานของรัฐและข้อมูลส่วนบุคคลที่หน่วยงานภาคเอกชนมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางอาชีพหรือในทางธุรกิจ สำหรับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวทำได้เฉพาะเมื่อกฎหมายนี้หรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่นอนุญาตให้กระทำได้ และจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลนั้นด้วย

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Act) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานในการคุ้มครอง “สิทธิของปัจเจกบุคคลในการกำหนดหรือตัดสินใจ

¹ สกต อติศรประเสริฐ. (2553). *มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเฉพาะกรณีการแยกแยะประเภทข้อมูลส่วนบุคคล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 117-121.

² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2543). “บันทึกหารือข้อกฎหมายกรณีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเอกสารการสอบ.” *วารสารกฎหมายปกครอง*, หน้า 19.

เกี่ยวกับการใช้หรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล” หลักการที่ว่า บุคคลเป็นเจ้าของข้อมูลเป็นผู้ควบคุมข้อมูลของตนเองนั่นเอง โดยมีกรณียกเว้นเท่านั้นที่บุคคลจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่หน่วยงานที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวต้องดำเนินการโดยน้อยที่สุดและเท่าที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น และจะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ไม่ได้ นอกจากนี้บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับรู้ว่าหน่วยงานมีการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน และหากสงสัยว่ามีการใช้ข้อมูลของเขาโดยไม่ถูกกฎหมายก็สามารถแจ้งให้ผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐ (Federal data Protection Commissioner/Bundesbeauftragter für den Datenschutz or FDPC) ตรวจสอบแก้ไขให้ได้

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐ (Federal data Protection Commissioner/Bundesbeauftragter für den Datenschutz or FDPC) นี้เป็นองค์อิสระของรัฐและเป็นองค์กรผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายนี้ มีอำนาจตรวจสอบดูแลคุ้มครองการเก็บ การใช้ หรือการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูล นอกจากนี้ยังมีอำนาจตรวจสอบเหนือองค์กรผู้ประกอบการวิชาชีพ หน่วยงานพิเศษในการรักษาความลับของทางราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความลับภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาอากร ทั้งยังมีอำนาจรับเรื่องร้องเรียนและสอบสวนคำร้องเรียนให้คำแนะนำคณะรัฐมนตรีและองค์กรอื่นๆ ของรัฐ และจัดทำรายงานประจำปี โดยผู้ตรวจการนี้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี และสามารถอยู่ในตำแหน่งได้ 2 วาระ⁴

1) ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายนี้ใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐทั้งระดับสหพันธ์และระดับมลรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายสหพันธ์หรือเป็นหน่วยงานของศาล และใช้บังคับแก่เอกชน ซึ่งเก็บรวบรวม ใช้หรือดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคล

อนึ่ง คำว่า “ดำเนินการ” (Process) ได้มีบทนิยามไว้ หมายถึง การเก็บรักษา การแก้ไข ปรับปรุง การยับยั้ง การลบ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งการเปิดเผยได้อธิบายด้วยว่า หมายถึง การเปิดเผยต่อบุคคลที่สามหรือการส่งผ่านบุคคลที่สาม หรือส่งให้บุคคลที่สามสามารถเรียกดูได้

2) คำนียามศัพท์

Section 3 แห่ง Federal data Protection Act ได้บัญญัติคำนิยามศัพท์ของคำดังกล่าวไว้ว่า

³ นคร เสรีรักษ์. (2548). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารในกระบวนการของรัฐไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 141-142.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 143.

“ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data)” หมายความว่า “ข้อมูลอันใดอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือของบุคคลธรรมดาที่สามารถระบุตัวได้”

“การจัดเก็บข้อมูล (Collection)” หมายความว่า การได้มาซึ่งข้อมูลจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

“การประมวลผล (Processing)” หมายความว่า การเก็บรักษา การแก้ไข การเปิดเผย การระงับใช้ และการลบข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีการใดก็ตาม

“การเก็บรักษา (Storage)” หมายความว่า การเข้าถึง การบันทึก หรือการป้องกัน ข้อมูลส่วนบุคคลในที่จัดเก็บ เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประมวลผลหรือใช้อีกครั้ง

“การแก้ไข (Modification)” หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาของข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บ

“การเปิดเผย (Communication)” หมายความว่า การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บให้แก่บุคคลที่ 3 ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม โดยวิธีการ a) ส่งผ่านข้อมูลไปยังบุคคลที่ 3 หรือ b) ส่งผ่านข้อมูลให้แก่บุคคลที่ 3 เพื่อสามารถตรวจสอบหรือนำข้อมูลกลับมาใช้ได้

“การลบข้อมูล (Erasure)” หมายความว่า การลบการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล

“การใช้ (Use)” หมายความว่า การใช้ประโยชน์ในข้อมูลส่วนบุคคลที่นอกเหนือไปจากการประมวลผล

“ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller)” หมายความว่า บุคคลหรือองค์กร หรือบุคคลอื่นที่ได้รับมอบหมาย ที่ทำหน้าที่จัดเก็บ ประมวลผล หรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคล

“ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Special Categories of Personal Data)” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา ลัทธิปรัชญา ความเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน สุขภาพและพฤติกรรมทางเพศ

3) หลักการสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้โดยหน่วยงานของรัฐ

ในกรณีที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเห็นว่า การใช้ข้อมูลเกี่ยวกับตน โดยหน่วยงานของรัฐเป็นการละเมิดสิทธิของตน ก็อาจโต้แย้งการใช้ข้อมูลของหน่วยงานของรัฐนั้นต่อผู้ตรวจการฯ ได้ (มาตรา 21) และหากผู้ตรวจการฯ วินิจฉัยขัดกับบทบัญญัติของกฎหมาย บุคคลนั้นอาจอุทธรณ์เรื่องไปยังรัฐมนตรีได้ (มาตรา 25) การโต้แย้งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีอาจกระทำได้โดยการเสนอเรื่องไปยังศาลปกครอง

(2) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานภาคเอกชน
ในกรณีที่หน่วยงานภาคเอกชนมีข้อมูลส่วนบุคคลไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางอาชีพ หรือในทางธุรกิจ ให้นำหน่วยงานของเอกชนนั้นแต่งตั้งพนักงานของหน่วยงานนั้นที่มีความรู้ความสามารถในด้านการ

เก็บรักษาข้อมูลคนหนึ่งทำหน้าที่ควบคุมข้อมูล พนักงานนี้อยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสหพันธ์ (มาตรา 36 และมาตรา 37) ในกรณีที่ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเห็นว่าการใช้ข้อมูลนั้นกระทบสิทธิของบุคคลนั้นอาจร้องเรียนไปยังเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสหพันธ์ได้ (มาตรา 38) และคำวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบของสหพันธ์ย่อมถูกโต้แย้งไปยังศาลปกครองได้

3) การเก็บรวบรวม ใช้ และการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่สอดคล้องกฎหมาย ได้แก่

(1) เป็นไปตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นหรือได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิในข้อมูล (The Data Subject) ซึ่งหมายถึงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(2) การเก็บรวบรวม โดยปราศจากความยินยอมให้กระทำได้ในกรณี

(2.1) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย

(2.2) เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

(2.3) การเก็บข้อมูลจากผู้ทรงสิทธิฯ โดยตรงจะทำให้ข้อมูลไม่ถูกต้องและไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้ทรงสิทธิฯ

นอกจากนี้ ยังได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้เพิ่มเติมหลายประเด็น เช่น การเก็บสะสมข้อมูลข่าวสารประเภทที่เป็นเรื่องเฉพาะตัวซึ่งในข้อมูลเหล่านี้กฎหมายอนุญาตให้เจ้าของข้อมูลใช้สิทธิที่จะปฏิเสธได้ทำให้เกิดระบบลงทะเบียนซึ่งบุคคลหรือองค์กรที่มีการเก็บข้อมูลต้องลงทะเบียนต่อ Data Protection Authorities (DPAs) ซึ่งเป็นแนวทางที่ประเทศในภาคพื้นยุโรปมักใช้ระบบจดทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐที่ตั้งขึ้น โดยอยู่บนหลักการที่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในการเก็บรวบรวม ประมวลผลหรือการเปิดเผยข้อมูล และหลักการที่เจ้าของข้อมูลต้องได้รับการแจ้งถึงผลที่จะได้รับหากมีการเก็บสะสมหรือใช้ข้อมูลดังกล่าว⁵

(3) เมื่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมจะต้องแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้เว้นแต่ผู้ทรงสิทธิฯ จะได้รับทราบอยู่แล้ว

(3.1) ชื่อหรือสิ่งบอกให้รู้ว่าผู้ควบคุมข้อมูลเป็นใคร

(3.2) วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม การใช้ และการดำเนินการ

(3.3) แหล่งที่มาของข้อมูลเฉพาะกรณีที่ผู้ทรงสิทธิฯ ไม่รู้ถึงการเปิดเผยข้อมูลนั้น

4) หลักความยินยอม

(1) ความยินยอมต้องมาจากผู้ทรงสิทธิฯ ที่มีอิสระในการตัดสินใจซึ่งก่อนตัดสินใจผู้ทรงสิทธิฯ ย่อมขอทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม การใช้และการดำเนินการได้ และ

⁵ นคร เสรีรักษ์. อ่างแล้ว. หน้า 144.

ความยินยอมจะต้องกระทำเป็นหนังสือ เว้นแต่มีสถานการณ์พิเศษอาจกระทำในรูปแบบอื่นที่เหมาะสมได้

(2) ในกรณีของการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ สถานการณ์พิเศษ รวมถึงจะต้องแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหนังสือด้วย

(3) ในกรณีที่เป็นการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการดำเนินการกับข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Sensitive Data) การให้ความยินยอมจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ารวมถึงข้อมูลลักษณะพิเศษดังกล่าวด้วย

5) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกที่ชอบด้วยกฎหมายจะกระทำได้อีกต่อเมื่อ (Section 13 (2))

(1) กฎหมายให้อำนาจ หรือจำเป็นเพื่อป้องกันประโยชน์ของสาธารณะ

(2) เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง

(3) เพื่อป้องกันประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลหรือนบุคคลอื่นในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้ ไม่ว่าจะโดยทางกายภาพหรือทางนิติกรรมทางกฎหมาย

(4) ข้อมูลนั้นได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนโดยเจ้าของข้อมูล

(5) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อป้องกันความปลอดภัยต่อสาธารณะ

(6) มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนเพื่อป้องกันความไม่เป็นธรรมแก่ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

(7) มีความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ การวินิจฉัยโรค หรือที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาหรือจัดการเกี่ยวกับการบริการทางด้านดูแลสุขภาพ หรือข้อมูลนั้นถูกประมวลผลโดยผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์หรือนบุคคลอื่นใดที่มีหน้าที่รักษาความลับเทียบเท่ากับผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ดังกล่าว

(8) มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อความสำเร็จในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้ข้อมูลนั้น หากไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะทำให้การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไม่ประสบความสำเร็จ และการวิจัยดังกล่าวได้ชั่งน้ำหนักกับผลประโยชน์ที่จะได้รับกับผลประโยชน์ของตัวเจ้าของข้อมูลแล้ว จะเกิดประโยชน์ทางด้านวิทยาศาสตร์มากกว่า

(9) รัฐมีเหตุจำเป็นต้องป้องกัน หรือทำให้บรรลุผลเกี่ยวกับจัดการวิกฤติการณ์หรือความขัดแย้ง หรือการป้องกัน ที่เกี่ยวกับเรื่องมนุษยชาติ

6) การบันทึก การแก้ไข หรือการใช้ข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกที่ชอบด้วยกฎหมาย จะกระทำได้อีกต่อเมื่อ (Section 14 (5))

(1) เป็นข้อมูลที่ถูกจัดเก็บอย่างถูกต้องตามมาตรา 13 (2) 1-6 หรือ 9

(2) มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อความสำเร็จในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้ข้อมูลนั้น หากไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะทำให้การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไม่ประสบความสำเร็จ และการวิจัยดังกล่าวได้ชั่งน้ำหนักกับผลประโยชน์ที่จะได้รับกับผลประโยชน์ของตัวเจ้าของข้อมูลแล้ว จะเกิดประโยชน์ทางด้านวิทยาศาสตร์มากกว่าและเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ

7) การโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ

(1) หากไม่ได้โอนไปยังประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปหรือ EU และประเทศนั้นไม่มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลอย่างพอเพียง ห้ามโอนโดยเด็ดขาด

(2) หากโอนไปยังประเทศใน EU ให้ปฏิบัติตาม Section 15-16 และ 28-30

(3) มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอ ให้คำนึงถึงการกำหนดชนิดของข้อมูล วัตถุประสงค์และระยะเวลาของการดำเนินการกับข้อมูล ประเทศที่มาและประเทศปลายทางของข้อมูล หลักนิติธรรม (The Rules of Law) หรือมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยแก่ข้อมูล

(4) ความรับผิดชอบในการ โอนโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นอยู่ที่ผู้ซึ่งเป็นผู้ทำการ โอน

(5) ผู้รับข้อมูลที่โอนจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการ โอนข้อมูล

8) ข้อยกเว้นของการ โอน ไปยังต่างประเทศ (Section 4c)

(1) ได้รับความยินยอมจากผู้ทรงสิทธิฯ

(2) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาที่ทำกับผู้ทรงสิทธิฯ หรือเพื่อปฏิบัติตามมาตรการตามผู้ทรงสิทธิฯ ร้องขอเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาที่จะทำขึ้น

(3) เป็นการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลกับผู้ซึ่งได้รับ โอนข้อมูลเพื่อประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิฯ

(4) เพื่อรักษาประโยชน์เกี่ยวกับชีวิตของผู้ทรงสิทธิฯ

(5) The competent supervisory authority อำนวยอนุญาตให้มีการ โอนได้ ถ้าผู้ควบคุมข้อมูลซึ่งเป็นผู้โอนได้แสดงให้เห็นว่าในประเทศผู้รับ โอนมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอ ซึ่งมาตรการอาจจะกำหนดในสัญญากับผู้รับ โอนก็ได้

9) หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

(1) เมื่อจะดำเนินการกับข้อมูลด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ (Automated Processing) จะต้องแจ้งรายละเอียดของตน เช่น ชื่อของผู้ควบคุมข้อมูล ชื่อผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบ ที่อยู่

วัตถุประสงค์ ลักษณะของข้อมูลที่ดำเนินการ ลักษณะของผู้รับข้อมูลที่เปิดเผยให้ ระยะเวลาเก็บข้อมูล หรือแผนการโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ (Section 4c)

(2) ผู้ควบคุมข้อมูลต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ทรงสิทธิฯ หากดำเนินการกับข้อมูล โดยไม่ถูกต้องหรือฝ่าฝืนกฎหมายนี้ (Section 7)

(3) ผู้ควบคุมข้อมูลทั้งที่เป็นเอกชนและหน่วยงานของรัฐจะต้องจัดให้มีมาตรการทางเทคนิคหรือการจัดการองค์กรเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายนี้ (Section 9)

(4) ในกรณีการดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลด้วยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ (Automated Procedure) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจจัดให้มีกระบวนการเรียกข้อมูลกลับคืนมาได้ตามความเหมาะสมเพื่อประโยชน์ของผู้ทรงสิทธิฯ หรือเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ (Section 10)

10) สิทธิของผู้ทรงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล)

(1) ขอข้อมูลเกี่ยวกับตน ขอทราบถึงแหล่งที่ถูกเปิดเผยข้อมูลรวมทั้งขอทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Section 19)

(2) หากข้อมูลถูกเก็บรวบรวมโดยผู้ทรงสิทธิฯ ไม่ทราบ ผู้ทรงสิทธิฯ มีสิทธิได้รับแจ้งถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวที่บันทึกไว้ ชื่อของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและวัตถุประสงค์รวมทั้งชื่อผู้รับข้อมูลเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (Section 19a)

(3) ผู้ทรงสิทธิฯ มีสิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนให้ถูกต้อง หากอยู่ระหว่างการโต้แย้ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกไว้ด้วย และผู้ทรงสิทธิฯ มีสิทธิขอให้ยับยั้งการดำเนินการใดๆ กับข้อมูลนั้นไว้ก่อนได้ (Section 20)

นอกจากนี้ กฎหมายระดับสหพันธรัฐที่สำคัญ ได้แก่ กฎหมาย G-10 (แก้ไขเพิ่มเติม ปี ค.ศ. 2001) ซึ่งเป็นบทบัญญัติซึ่งกำหนดให้มีการรักษาความลับของการติดต่อสื่อสารบางประการ ซึ่งภายใต้กฎหมายนี้กำหนดให้ผู้ให้บริการโทรศัพท์ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายในการตรวจสอบดูแล การควบคุมข้อมูลการติดต่อสื่อสารเช่นเดียวกับข้อมูลทั่วไป นอกจากนี้ ผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐ ยังมีนโยบายที่จะพยายามให้ผู้บริการอินเทอร์เน็ตมีมาตรการในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลของผู้เข้าใช้บริการรวมถึงการตรวจสอบอีเมลและการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง⁶ และในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2001 รัฐบาลได้ผ่านกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมบริษัทที่มีจัดและติดตั้งระบบการติดต่อสื่อสารแบบไร้สาย ซึ่งการดักฟังโทรศัพท์อยู่ภายใต้กฎหมาย G-10 ซึ่งกำหนดให้อยู่ภายใต้การพิจารณาของศาล โดยในปี ค.ศ. 2001 รัฐบาลได้ออกกฎหมายว่าด้วยข้อมูลการติดต่อสื่อสาร (Telecommunication Connection Data) สำหรับใช้บังคับในการสืบสวนคดีอาญาร้ายแรง มีผลใช้บังคับเมื่อเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2002 กำหนดให้ผู้บริการ

⁶ นคร เสรีรักษ์. อ้างแล้ว. หน้า 145.

การติดต่อสื่อสารเปิดเผยข้อมูล เช่น เวลาและระยะเวลาในการใช้โทรศัพท์และหมายเลขโทรศัพท์ เพื่อการสืบสวนคดีอาชญากรรมร้ายแรง นอกจากนี้ มีกฎหมาย Telecommunication Carriers Data Protection Ordinance of 1996 แก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2000 คຸ້ມครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลใน ข้อมูลการติดต่อสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าการดักฟังโทรศัพท์กว่า 75% เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนใหญ่ไม่มีการแจ้งต่อเจ้าของโทรศัพท์ ทำให้รัฐต้องกลับมาทบทวนใหม่ รัฐสภาจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญในบางมาตรา (มาตรา 13) เกี่ยวกับการใช้อำนาจของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการติดตั้งเครื่องดักฟังนำมาซึ่งการออกกฎหมาย Law for the Enhancement of the Fight Against Organized Crime ซึ่งการออกกฎหมายดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Bundeskriminalamt or Federal Police) สามารถสร้างระบบฐานข้อมูลในระดับชาติจัดเก็บข้อมูลทางพันธุกรรมที่เกี่ยวกับการสืบสวนในคดีอาชญากรรมและข้อมูลของผู้กระทำความผิด หนึ่งเดือนต่อมาได้มีการออกกฎหมาย ให้ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งเป็นตำรวจที่ดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยบนรถไฟและสถานีรถไฟ ให้มีอำนาจในการตรวจบัตรประจำตัวและหีบห่อสัมภาระของบุคคลด้วย

3.1.2 ประเทศญี่ปุ่น

มาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งประเทศญี่ปุ่น ปี ค.ศ. 1946 บัญญัติเกี่ยวกับการรับรองเสรีภาพของการชุมนุมและการเข้าร่วม และการปราศรัยการตีพิมพ์และการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ

2) การไม่มีการตรวจสอบสื่ออาจจะยังคงอยู่และยังรวมถึงการไม่อาจมีความลับในวิธีการการสื่อสารที่ถูกละเมิด

มาตรา 35 “สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยในเคหสถานเอกสารและทรัพย์สิน ต่อการเข้าตรวจค้นและการจับกุมที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ยกเว้นจะได้รับอำนาจของการกระทำโดยเหตุที่สมควรเกี่ยวกับสถานที่และสิ่งที่จะต้องสกัดกั้น

2) การตรวจค้นและการจับกุมในแต่ละครั้งสามารถทำได้หากมีหนังสือรับรองออกมา โดยอำนาจของผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจหรือไต่สวน”⁷

1) สาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003⁸ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1999 เป็นต้นมา รัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักถึงการขยายตัวของสังคมข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายสารสนเทศนานาชาติ และระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในประเทศญี่ปุ่นและในขอบเขตทั่วโลก ได้ประกาศโครงการเตรียมร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยอาศัยหลักการพื้นฐาน 5 ประการ

⁷ Constitution of Japan 1946.

⁸ กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2547). “กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศญี่ปุ่น”. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 34, 4, หน้า 525.

- (1) จะต้องมีกำหนัดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลให้ชัดเจนและจัดระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้ประกาศไว้
- (2) การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและใช้วิธีการที่เหมาะสม
- (3) การเก็บรักษาและการปรับปรุงข้อมูลให้แน่นอนถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ
- (4) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้กับข้อมูลที่จัดเก็บ
- (5) จัดระบบการจัดเก็บและใช้ข้อมูลภายใต้หลักความโปร่งใส

นอกจากนี้ ร่างกฎหมายดังกล่าวยังมุ่งกำหนดให้หน่วยงานเอกชนมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลที่ตนเก็บไว้แก่เจ้าของข้อมูลนั้น และแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบว่าหน่วยงานเอกชนนั้นๆ จัดเก็บข้อมูลไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใด และกฎหมายยังห้ามไม่ให้หน่วยงานเอกชนที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลโอนข้อมูลแก่บุคคลภายนอกหรือยินยอมให้บุคคลภายนอกมารวมใช้ข้อมูลนั้นด้วย

เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 รัฐสภาได้พิจารณาร่างกฎหมายของคณะรัฐมนตรี และได้ตราเป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะเป็นกฎหมายทั่วไป พร้อมกับกฎหมายเฉพาะ 4 ฉบับ คือ

- (1) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง
- (2) กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการครอบครองดูแลขององค์กรอิสระและองค์กรมหาชนอื่นๆ
- (3) กฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (โดยรวมเข้าเป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ)
- (4) กฎหมายว่าด้วยการเตรียมการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหลักทั่วไป และกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานปกครองท้องถิ่น รวมตลอดถึงหน่วยงานและองค์กรอิสระอื่นๆ มีผลใช้บังคับ พร้อมกันนั้นกฎหมายที่กำหนดให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปด้วยพร้อมกัน

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระของรัฐ โดยมุ่งจะวางหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครอง

ข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการเอื้ออำนวยให้การประกอบการค้าและธุรกิจ ในยุคข้อมูลข่าวสารเป็นไปได้ และยังคงกว้างขวาง ในกฎหมายว่าการดำเนินการใดๆ ต่อข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำด้วยความเคารพต่อสิทธิในบุคคลภาพเอกชนแต่ละคน และจะต้องใช้วิธีที่ชอบและแน่นนอนถูกต้อง

2) คำนิยามที่สำคัญในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล⁹

“ข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Information-KojinJoHo) หมายถึง บรรดาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่อาจใช้ในการระบุตัวตนบุคคลได้ เช่น ชื่อ วันเดือนปีเกิดหรือข้อมูลข่าวสารใดๆ ซึ่งอาจนำไปเปรียบเทียบหรือประกอบกับข้อมูลข่าวสารอื่นเพื่อใช้ในการระบุตัวตนบุคคลได้ ข้อมูลของผู้ตายและนิติบุคคลจึงไม่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ เว้นเสียแต่ว่าจะเกี่ยวข้องกับหรือกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาก็อาจได้รับการคุ้มครองในฐานะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดานั้นๆ เอง

“ฐานข้อมูลส่วนบุคคล” (Personal Information Databases) หมายถึง ระบบข้อมูลข่าวสารที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ซึ่งมีข้อมูลส่วนบุคคลรวมอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็ระบบที่สามารถเรียกดูข้อมูลส่วนบุคคลที่เจาะจงได้โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หรือเป็นระบบที่อาจตรวจดูข้อมูลส่วนบุคคลที่เจาะจงได้โดยง่ายโดยวิธีอื่น ทั้งนี้ตามที่ประกาศในกฎกระทรวง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ระบบข้อมูลที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายนี้มีทั้งระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลในระบบอื่น ไม่ว่าจะเป็ระบบธรรมดาหรือที่ใช้เทคโนโลยีอย่างอื่นตามที่จะมีการระบุไว้ในกฎหมายลำดับรอง

“ข้อมูลบุคคล” (Personal Data-Kojin Data) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งได้รับการจัดระบบในลักษณะที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล คือ อาจเรียกดูข้อมูลส่วนบุคคลโดยเจาะจงได้โดยวิธีอัตโนมัติหรือวิธีอื่นใดตามที่กฎหมายลำดับรองกำหนด

“ผู้ประกอบการงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล” (Business Handling Personal Information-Kojin Joho ToriatsukaiJigyosha) หมายถึง ผู้ประกอบการหรือจัดการงานเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในทางปกติ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็ราชการบริหารท้องถิ่น หรือหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานอิสระอื่นใดของรัฐ ซึ่งมีนิยามรองรับแยกไว้ต่างหากในกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดข้อยกเว้นต่อไปว่าผู้ประกอบการข้างต้นนี้ไม่รวมถึงบุคคลหรือหน่วยงานอื่นซึ่งมิได้จัดอยู่ในประเภทบุคคลที่ดำเนินงานลักษณะที่กระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนบุคคลเกินสมควร ทั้งในแง่ของปริมาณของข้อมูลที่อยู่ในความครอบครอง หรือในแง่ของวิธีการใช้ โดยวิธีนี้กฎหมายได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ตรากฎกระทรวง ยกเว้นให้ผู้ประกอบการบางประเภท ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายได้ กฎหมายได้

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 526.

กำหนดให้หน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเช่นกัน โดยจะต้องมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองและจัดระบบรักษาความปลอดภัยให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของกฎหมายนี้และให้เหมาะสมกับหน้าที่ของคนอีกด้วย

“เจ้าของข้อมูล” (Principal-Hon-nin) หมายถึง บุคคลซึ่งอาจบ่งตัวได้โดยอาศัยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสื่อ

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ โดยกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานเพื่อส่งเสริมมาตรการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามความมุ่งหมายของกฎหมายนี้ และรัฐมนตรีที่รับผิดชอบมีอำนาจวางหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติแก่เอกชน และกำหนดให้รัฐบาลกลางมีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือองค์กรปกครองท้องถิ่นและให้องค์กรปกครองท้องถิ่นวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการในเขตท้องที่ของตน และมีหน้าที่คอยเป็นสื่อกลาง ใกล้เคียงข้อขัดแย้งหรือบรรเทาอุปสรรคในการปฏิบัติตามกฎหมายนี้ด้วย¹⁰

กฎหมายได้วางข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับแก่บุคคล 5 ประเภท ได้แก่

(1) สื่อสารมวลชน หากการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับกิจการของสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ได้มีการกำหนดคานียามความหมายของสื่อสารมวลชนไว้ด้วยว่า หมายถึง การไขข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงไปยังบุคคลที่ไม่เฉพาะเจาะจงจำนวนมาก รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นที่อาศัยข้อเท็จจริงเหล่านั้น

(2) นักเขียน ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานเขียนของตน

(3) มหาวิทยาลัยหรือสถาบันที่มุ่งศึกษาวิจัยทางวิชาการ และบุคลากรขององค์กรเหล่านั้นเฉพาะกิจการที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย

(4) องค์กรศาสนา ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา

(5) องค์กรทางการเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

แต่ทั้งนี้บุคคลที่เข้าข่ายได้รับยกเว้นจะต้องวางมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและป้องกันการนำไปเปิดเผยโดยไม่สมควรด้วย

3) การจัดเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคล¹¹

กฎหมายกำหนดเป็นหลักการเบื้องต้นว่า ผู้ประกอบการเอกชนที่จัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องระมัดระวังประสงค้ในการจัดระบบข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตนให้ชัดเจน และจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ไปใช้นอกเหนือจากการใช้ตามปกติภายใน

¹⁰ กิตติศักดิ์ ปรกติ. อ้างแล้ว. หน้า 526.

¹¹ นคร เสรีรักษ์. อ้างแล้ว. หน้า 530.

ขอวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องไม่จัดเก็บหรือรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกินกว่าที่จำเป็นในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บที่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไว้แล้วอีกด้วย ในกรณีที่ผู้ประกอบการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างอื่น ผู้ประกอบการนั้นจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหรือประกาศโฆษณาต่อสาธารณชนด้วย

ลักษณะสำคัญของกฎหมายญี่ปุ่นในเรื่องนี้ คือ ไม่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเป็นรายบุคคล (Opt-in) อันเป็นหลักที่ใช้กันในกฎหมายยุโรป แต่ใช้หลักการแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบนับตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลหรือโดยโฆษณาต่อสาธารณชน โดยต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ การใช้ข้อมูลร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อให้เจ้าของข้อมูลมีโอกาสดูแลหรือคัดค้านได้ (Opt-out) ทั้งนี้จะต้องแจ้งหรือกำหนดวิธีบอกกล่าวปฏิเสธหรือโต้แย้งมายังผู้ประกอบการให้เป็นไปโดยสะดวก

ผู้ประกอบการยังมีหน้าที่ในการจัดให้มีระเบียบและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและแจ้งให้เจ้าของข้อมูลหรือประกาศต่อสาธารณชน และในกรณีที่การเก็บรวบรวมหรือการจัดเก็บเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามสัญญาหรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำข้อมูลข่าวสารหรือเอกสารในรูปข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลรู้ล่วงหน้าด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้วางข้อยกเว้นไว้ว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหากการแจ้งหรือการ โฆษณาต่อสาธารณชนนั้นเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องเสียประโยชน์อันพึงได้โดยชอบ

4) การเปิดเผยหรือการ โอนข้อมูลไปยังบุคคลภายนอก¹²

หลักทั่วไปในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือ การคุ้มครองไม่ให้เปิดเผยหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอกโดยเจ้าของข้อมูลมิได้รับรู้หรือยินยอมไว้ล่วงหน้าเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนด ข้อยกเว้นดังกล่าวมีหลายประการ เช่น เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือเป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ โดยชอบ ที่สำคัญข้อยกเว้นดังกล่าวนี้รวมถึง กรณีเปิดเผยแก่คู่สัญญาผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้บริการเครือข่ายแก่ผู้ประกอบการ หรือผู้รับสัญญาช่วงจากคู่สัญญา และผู้ประกอบการเข้าร่วมหรือผู้ประกอบการอื่นซึ่งมีสิทธิใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เช่น ในกรณีมีการ โอนหรือควบกิจการเข้าด้วยกัน เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะในกรณีเหล่านี้กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลภายนอก

นอกจากหน้าที่ในการวางมาตรการรักษาความปลอดภัยในระบบข้อมูลไม่ให้มีการเปิดเผยต่อไปโดยไม่สมควรแล้ว ในกรณีที่ผู้ประกอบการจะทำการ โอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ

¹² นคร เสรีรักษ์. อ้างแล้ว. หน้า 532.

หรือมอบหมายให้ผู้ประกอบการ หรือผู้ประมวลผลข้อมูลในต่างประเทศดำเนินการใดๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตน กฎหมายญี่ปุ่นมิได้กำหนดหน้าที่พิเศษอย่างอื่นแก่ผู้ประกอบการอีก ไม่ว่าในเรื่องการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือการแจ้ง การขออนุญาตจากหน่วยงานของรัฐใด หรือหน้าที่ต้องแจ้ง หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขเพิ่มเติมอย่างอื่น เพราะหากได้ดำเนินการตามมาตรการที่ได้กำหนดแล้ว หากการ โอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอกอยู่ในขอบวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลตามปกติ การ โอนเช่นนั้นย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เช่น ห้างสรรพสินค้าอาจส่งข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าให้แก่บริษัทผู้รับขน หรือผู้จัดการบรรจุหีบห่อได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เป็นต้น

อย่างไรก็ดี เจ้าของข้อมูลมีสิทธิเรียกให้ผู้ประกอบการหยุดใช้ข้อมูลหรือจัดส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอก แต่หากผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินควรแก่เหตุ ผู้ประกอบการก็อาจปฏิเสธข้อเรียกร้องของเจ้าของข้อมูลได้ แต่ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการมาตรการอย่างอื่นเพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูลเป็นการทดแทน

5) การรักษาความปลอดภัยแก่ระบบข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ประกอบการมีหน้าที่วางมาตรการต่างๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลส่วนบุคคล และระบบฐานข้อมูลในความควบคุมดูแลของตนไม่ให้เกิดความสูญหาย หรือมีผู้นำเอาไปเปิดเผยโดยมิชอบ นอกจากนี้ ยังต้องกำกับดูแลลูกจ้างของตนในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอย่างถูกวิธี และสามารถรักษาความปลอดภัยแก่ข้อมูลและระบบฐานข้อมูลได้ นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าจ้างต้องมีหน้าที่รับผิดชอบทำนองเดียวกัน ถึงแม้จะว่าจ้างให้ผู้รับจ้างไปดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ว่าจ้างก็ต้องวางมาตรการรักษาความปลอดภัยไม่ให้ข้อมูลสูญหาย หรือมีผู้นำไปเปิดเผยในทางไม่สมควร โดยนัยนี้กฎหมายได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางสัญญาและทางละเมิดของผู้ประกอบการให้กว้างขึ้นด้วย

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศต่างๆ จะพบว่าแม้รายละเอียดของบทบัญญัติกฎหมายจะแตกต่างกันไปเนื่องจากสภาพปัญหาและกระบวนการคุ้มครองทางกฎหมายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ดี จะเห็นว่าจุดประสงค์ของบทบัญญัตินั้นสุดท้ายแล้วก็มุ่งที่จะคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในระดับของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักความยินยอมเป็นสำคัญ ถึงแม้บทบัญญัติของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันเพียงใดแต่สาระสำคัญของกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลก็สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) หลักความยินยอม การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอม หรือมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูล (Data Subject) ก่อนหรือในขณะที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในกรณีที่ไม่สามารถขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้ ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

ต้องแจ้งขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในเวลาใดๆ ที่สามารถทำได้ และการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้แต่ละครั้งต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลทุกครั้งและต้องใช้เท่าที่จำกัดเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้เท่านั้น

(2) หลักวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง แน่ชัด และมีความชัดเจน การใช้ การเปิดเผย และการประมวลผลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในคราวแรกที่มีการขอความยินยอม การใช้ การเปิดเผย การประมวลผลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ห้ามมิให้ใช้ เปิดเผย ประมวลผล ข้อมูลข่าวสารในวัตถุประสงค์อื่น เว้นแต่จะได้มีการแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม เจ้าของข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีสิทธิบอกเลิกการใช้ การเปิดเผยและการประมวลผลดังกล่าวได้

(3) หลักคุณภาพของข้อมูล ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพต้องมีคุณสมบัติ คือ ความถูกต้อง แน่ชัด ทันท่วงที และภายในขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่กำหนด

(4) หลักสิทธิของเจ้าของข้อมูล เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของตน สิทธิในการเรียกร้องให้ตรวจสอบและแก้ไขเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนให้ถูกต้องและทันสมัย สิทธิที่จะรู้ว่าใครบ้างที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน สิทธิในการรับรู้ถึงกระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ในการใช้ การประมวลผล เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตน

(5) หลักการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล หมายถึง มาตรการรักษาความปลอดภัยทางกฎหมายและมาตรการรักษาความปลอดภัยทางกายภาพ กล่าวคือ การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลในสถานที่ปลอดภัยมีความเข้มงวดการเข้าออกสถานที่เก็บข้อมูลดังกล่าว

(6) หลักการแจ้งการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในหลายประเทศส่วนใหญ่ต้องมีการบอกกล่าวหรือแจ้งต่อองค์กรที่มีอำนาจกำกับดูแลหรือในบางกรณีหมายถึงการแจ้งต่อนายทะเบียนที่มีอำนาจของรัฐ ซึ่งผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการได้ และผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจกำหนด หากมีการฝ่าฝืนอาจถูกถอดถอนใบอนุญาตชั่วคราวหรือเป็นการถาวรแล้วแต่กรณี

(7) การลงโทษและองค์กรที่มีอำนาจบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ได้แก่ การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่ผิด การขโมย การเข้าถึง หรือการทำสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำได้กล่าวได้ที่มีการนำหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดมาปรับใช้ในทางแพ่ง ส่วนในทางอาญาก็มีการบัญญัติความผิด ซึ่งส่วนใหญ่กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้บัญญัติคุ้มครอง

และได้ให้อำนาจบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจควบคุม กำกับดูแลให้เป็นไปตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

แม้ปัจจุบันประเทศไทยจะยังไม่มีกฎหมายทั่วไปที่ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชนก็ตาม แต่ก็มีแนวความคิดที่จะมีการ ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ องค์กรภาครัฐ นักวิชาการ และหน่วยงานที่มีหน้าที่และมีความสนใจ ในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยหลายๆ องค์กร ต่างก็ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมาย เพื่อให้การคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลดังเช่นที่นานาชาติมี การจัดทำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็มีกฎหมายอื่นๆ ที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่บ้าง โดยสามารถแบ่งประเภทกฎหมายที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ การคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การคุ้มครองตามหลักกฎหมายละเมิด การคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา และการคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะ

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่มี บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลมีหลักการพื้นฐานให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ ปกครองประเทศเท่าที่การมีส่วนร่วมนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของการปกครอง ในการ ใช้ อำนาจและหน้าที่ทางปกครองของรัฐย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนจึงจำเป็นที่ประชาชนควรต้องรู้ว่า รัฐใช้อำนาจและหน้าที่ทางปกครองโดยไม่กระทบสิทธิและเสรีภาพและเพื่อเป็นการรับรองคุ้มครอง รวมทั้งเป็นหลักประกันในการคุ้มครองให้ประชาชน สำหรับประเทศไทยได้มีการบัญญัติให้มีการ รับรองคุ้มครองสิทธิอย่างชัดเจนไว้หลายมาตรา เช่น

มาตรา 28 “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรม อันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถ ยกบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิ

และเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้”

มาตรา 35 “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 56 “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ¹³

3.2.2 พระราชบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคล

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁴

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือได้ว่าเป็นกฎหมายทั่วไปที่อาจนำมาปรับใช้แก่กรณีต่างๆ ที่มีได้มีการบัญญัติเรื่องนั้นๆ ไว้เป็นการเฉพาะได้ ดังนั้นหากมีผู้กระทำความผิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะนำประมวลกฎหมายดังกล่าวมาปรับใช้แก่กรณีไปพลางก่อนได้

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นเป็นการให้ความคุ้มครองในแง่ของกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นหลักการทั่วไปของการให้ความคุ้มครองสิทธิที่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคล โดยมีมาตรา 420 เป็นมาตราหลักของกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งได้บัญญัติไว้ ดังนี้

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หากมีผู้กระทำละเมิดต่อสิทธิของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ย่อมต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้หมายความรวมถึงสิทธิส่วนตัวด้วย ดังนั้น สิทธิส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้ใครเข้ามายุ่งเกี่ยวจนเกินสมควรหรือเกินขอบเขต

ด้วยเหตุนี้ หากมีผู้ใดกระทำละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และเป็นเหตุให้สิทธิของบุคคลนั้น ได้รับความเสียหาย เช่น การนำภาพลับเฉพาะ หรือภาพเปลือยของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน เป็นต้น บุคคลนั้นย่อมเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดนั้นๆ ได้

นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 422 และมาตรา 423 ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้อีกด้วย ซึ่งทั้งสองมาตราได้บัญญัติหลักกฎหมายไว้ ดังนี้

มาตรา 422 “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด”

มาตรา 423 “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก่ ชื่อเสียง หรือ เกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดีหรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดีท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่ การนั้นแม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าจะข้อความนั้นไม่จริงแต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงหากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสีย โดยชอบในการนั้นด้วยแล้วท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน”

2) ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาก็ถือเป็นกฎหมายพื้นฐานของประเทศไทยอีกฉบับที่สามารถนำมาปรับใช้กับเรื่องการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลได้ เนื่องจากมีการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในบทบัญญัติต่างๆ ดังนี้¹⁵

มาตรา 163 “ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานมีหน้าที่ในการไปรษณีย์ โทรเลข หรือ โทรศัพท์ กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิดจดหมายหรือสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

(2) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งของที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข

¹⁵ ประมวลกฎหมายอาญา.

(3) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับ ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข หรือ

(4) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข หรือทางโทรศัพท์
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 164 “ผู้ใดเป็นเจ้าของงาน รู้หรืออาจรู้ความลับในราชการ กระทำโดยประการใด ๆ อันมิชอบด้วยหน้าที่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความลับนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 322 “ผู้ใดเปิดเผยหรือเอาจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารใดๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารเช่นว่านั้น ออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 323 “ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษัตริกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่น หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3) พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายเฉพาะ ก็คือ การคุ้มครองบุคคลโดยกฎหมายเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี กฎหมายประเภทนี้เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในลักษณะที่เป็นการเฉพาะในเรื่องนั้นๆ ซึ่งในประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่บุคคลในลักษณะที่เป็นการเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีหลายฉบับ ได้แก่

(1) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540

ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 นี้ มีการให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลไว้เหมือนกัน แต่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของภาครัฐเท่านั้น ซึ่งได้แก่บทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัสหรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือแผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่ายและให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย”¹⁶

มาตรา 15 “ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกัน”¹⁷

๑๓๑

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการ รุกล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

๑๓๑

มาตรา 21 “เพื่อประโยชน์แห่งหมวดนี้ “บุคคล” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่มี สัญชาติไทย และบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย”¹⁸

มาตรา 22 “สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติและหน่วยงาน ของรัฐแห่งอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง อาจออกระเบียบโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่มีให้นำบทบัญญัติวรรคหนึ่ง (3) ของมาตรา 23 มาใช้บังคับ กับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานดังกล่าวก็ได้

หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นที่จะกำหนดในกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งนั้น ต้องเป็น หน่วยงานของรัฐซึ่งการเปิดเผยประเภทข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 23 วรรคหนึ่ง (3) จะเป็นอุปสรรคร้ายแรงต่อการดำเนินการของหน่วยงานดังกล่าว”

มาตรา 23 “หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร ส่วนบุคคล ดังต่อไปนี้

(1) ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้อง และจำเป็น เพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกการจัดให้มี ระบบดังกล่าวเมื่อหมดความจำเป็น

¹⁶ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540.

¹⁷ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540.

¹⁸ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540.

(2) พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น

(3) จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาและตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับสิ่งดังต่อไปนี้

- (ก) ประเภทของบุคคลที่มีการเก็บข้อมูลไว้
- (ข) ประเภทของระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล
- (ค) ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ
- (ง) วิธีการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของเจ้าของข้อมูล
- (จ) วิธีการขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- (ฉ) แหล่งที่มาของข้อมูล

(4) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในความรับผิดชอบให้ถูกต้องอยู่เสมอ

(5) จัดระบบรักษาความปลอดภัยให้แก่ระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามความเหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล

ในกรณีที่เก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูลหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าหรือพร้อมกับการขอข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูลนั้นเป็นกรณีที่อาจให้ข้อมูลได้โดยความสมัครใจหรือเป็นกรณีมีกฎหมายบังคับ

หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการให้จัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใด ซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ¹⁹

มาตรา 24 “หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย ดังต่อไปนี้

(1) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

(2) เป็นการให้ข้อมูลตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น

¹⁹ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540.

(3) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้วยการวางแผน หรือการสถิติ หรือสำมะโนต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น

(4) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลใด

(5) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา 26 วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

(6) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าจะป็นคดีประเภทใดก็ตาม

(7) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล

(8) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว

(9) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”²⁰

มาตรา 25 “ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีมีเหตุอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้

ถ้าบุคคลใดเห็นว่า ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าวและแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน

²⁰ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540.

สามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่ากรณีใดๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องได้

ให้บุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมีสิทธิดำเนินการตามมาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรานี้แทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลได้ถึงแก่กรรมแล้วก็ได้²¹

(2) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

(2.1) วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อให้สถาบันการเงินหรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการให้สินเชื่อมีข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและประวัติการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อประกอบการพิจารณาของสถาบันทางการเงินหรือนิติบุคคลผู้ให้สินเชื่อในการให้สินเชื่อแก่ผู้ขอสินเชื่อ รวมทั้งการให้การคุ้มครองข้อมูลของเจ้าของข้อมูล²²

(2.2) ขอบเขตของกฎหมายและข้อมูลที่ต้องการคุ้มครอง

พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งคุ้มครองเฉพาะข้อมูลเครดิตหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อของผู้ขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินหรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการให้สินเชื่อ (ผู้ให้สินเชื่อ) แต่ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอื่น ส่วนข้อมูลที่ต้องการคุ้มครองนั้นสามารถค้นหาได้จากคำนิยามที่บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 3 “ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้อมูล” หมายความว่า สิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริงของข้อมูลเครดิตไม่ว่าการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

ฯลฯ

“ข้อมูลเครดิต” หมายความว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้ำที่ขอสินเชื่อ ดังต่อไปนี้

- (1) ข้อเท็จจริงที่บ่งชี้ถึงตัวลูกค้ำ และคุณสมบัติของลูกค้ำที่ขอสินเชื่อ

²¹ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540.

²² หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545.

(ก) กรณีบุคคลธรรมดา หมายถึง ชื่อ ที่อยู่ วันเดือนปีเกิด สถานภาพ การสมรส อาชีพ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือเดินทางและเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร (ถ้ามี)

(ข) กรณีนิติบุคคล หมายถึง ชื่อ สถานที่ตั้ง เลขที่ทะเบียนการจัดตั้ง นิติบุคคลหรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

(2) ประวัติการขอและการได้รับอนุมัติสินเชื่อ และการชำระสินเชื่อของลูกค้ำ ที่ขอสินเชื่อรวมทั้งประวัติการชำระราคาสินค้าหรือบริการโดยบัตรเครดิต

“ข้อมูลห้ามจัดเก็บ” หมายความว่า ข้อมูลของบุคคลธรรมดาที่ไม่เกี่ยวกับการรับบริการ การขอสินเชื่อ หรือที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกรู้สึกหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลอย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้

- (1) ลักษณะพิการทางร่างกาย
- (2) ลักษณะทางพันธุกรรม
- (3) ข้อมูลของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการสอบสวนหรือพิจารณาคดีอาญา
- (4) ข้อมูลอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

๑๓๑

“เจ้าของข้อมูล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลใดๆ ซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล หรือเป็นเจ้าของประวัติลูกค้ำผู้ขอใช้บริการจากสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการขอสินเชื่อ หรือบริการอื่นใด

๑๓๒

“แหล่งข้อมูล” หมายความว่า บุคคลธรรมดา คณะบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่บริษัทข้อมูลเครดิต

๑๓๓

จากคำนิยามทั้งหลายข้างต้นจะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่พระราชบัญญัตินี้ต้องการคุ้มครอง ก็คือ ข้อมูลอันแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นข้อมูลเครดิตของผู้ขอสินเชื่อทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดา และนิติบุคคล ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงตัวและคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อได้ ทั้งนี้ไม่รวมถึงข้อมูลของบุคคลธรรมดาที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรับบริการหรือการขอสินเชื่อ

(2.3) การดำเนินการตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งควบคุมการดำเนินการที่เกี่ยวกับข้อมูลเครดิตของบุคคล จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวกับระบบการจัดข้อมูล ดังนี้

(2.3.1) กำหนดห้ามมิให้จัดเก็บข้อมูลบางประเภทและห้ามมิให้มีการประมวลผลข้อมูลที่มีอายุเกินกว่าที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 10 และมาตรา 13)

(2.3.2) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับระบบในการเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดเรียบเรียง การเก็บรักษา การแก้ไขเพิ่มเติม การนำกลับมา การใช้ การเปิดเผย การพิมพ์ การทำให้เข้าถึงการลบหรือทำลายข้อมูลเครดิตตามหลักการสากลของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

มาตรา 17 “ในการประมวลผลข้อมูล บริษัทข้อมูลเครดิตหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประมวลผลข้อมูลแทน ต้องจัดให้มีระบบและข้อกำหนดดังต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

(1) ระบบจำแนกข้อมูลที่เก็บรักษาไว้
 (2) ระบบการแก้ไขข้อมูลให้มีความถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัยอยู่เสมอ
 (3) ระบบรักษาความลับและความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อป้องกันมิให้มีการนำข้อมูลไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และมิให้ผู้ไม่มีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล รวมทั้งระบบป้องกันมิให้ข้อมูลถูกแก้ไข ทำให้เสียหายหรือถูกทำลายโดยไม่ชอบหรือโดยไม่ได้รับอนุญาต

(4) ระบบการขอใช้ข้อมูลและระบบการรายงานข้อมูลตามปกติ
 (5) ระบบการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลของเจ้าของข้อมูล
 (6) ระบบบันทึกและรายงานผลทุกครั้งเมื่อมีผู้เข้าถึงข้อมูล โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปีนับแต่วันที่มีการบันทึกของการเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบได้

(7) ระบบการทำลายข้อมูลที่มีอายุเกินกว่าที่คณะกรรมการกำหนด
 (8) ระบบหรือข้อกำหนดอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
 การจัดระบบและข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 19 “สมาชิกมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รายงานและส่งข้อมูลตามมาตรา 18 ให้บริษัทข้อมูลเครดิต และแจ้งให้ลูกค้ายของตนทราบถึงการส่งข้อมูลนั้น โดยไม่เลือกปฏิบัติ

(2) ส่งข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ ถ้ารู้ว่ามีข้อมูลไม่ถูกต้อง สมาชิกต้องแก้ไขและส่งข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิต

(3) ในกรณีที่สมาชิกได้รับรายงานจากบริษัทข้อมูลเครดิตว่าเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลที่ตนมีอยู่นั้นไม่ถูกต้อง ให้สมาชิกดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(ก) ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามที่มีคำขอแก้ไข

(ข) รายงานผลการตรวจสอบให้บริษัทข้อมูลเครดิตทราบโดยเร็ว

(ค) หากข้อมูลนั้นไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง ให้สมาชิกแก้ไขให้ถูกต้องและรายงานข้อมูลที่ต้องแก้ไขบริษัทข้อมูลเครดิตทุกแห่งที่รับข้อมูลจากคนทราบ”

มาตรา 20 “ให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์การให้สินเชื่อ รวมทั้งการรับประกันภัย การรับประกันชีวิต และการออกบัตรเครดิต ทั้งนี้จะต้องได้รับคำยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลเพื่อให้เปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการนั้นก่อน

นอกจากการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการตามวรรคหนึ่ง ให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลได้ในกรณีดังต่อไปนี้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลก่อน

(1) เมื่อมีคำสั่งศาลหรือตามหมายศาลหรือเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่างๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

(2) เมื่อมีหนังสือจากพนักงานสอบสวนเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนความผิดอาญาเกี่ยวกับธุรกิจการเงินซึ่งตนเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีดังกล่าว

(3) เมื่อมีหนังสือจากกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการในการกำกับดูแลหรือตรวจสอบสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น

(4) เมื่อมีหนังสือจากบรรษัทตลาดรองสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ตามกฎหมายว่าด้วยบรรษัทตลาดรองสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย หรือนิติบุคคลเฉพาะกิจ เพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินฐานะสินทรัพย์ที่นำมาแปลงเป็นหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น ตามความจำเป็นแห่งกรณี

(5) เมื่อมีหนังสือจากบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทยตามกฎหมายว่าด้วยบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน หรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทบริหารสินทรัพย์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินราคาสินทรัพย์ที่รับซื้อหรือรับโอนตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น ตามความจำเป็นแห่งกรณี

ทั้งนี้ การเปิดเผยหรือให้ข้อมูลตาม (4) หรือ (5) ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

เมื่อมีการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลตามวรรคสองแล้ว ให้บริษัทข้อมูลเครดิตแจ้งเป็นหนังสือแก่เจ้าของข้อมูลทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดเผยหรือให้ข้อมูล ในกรณีที่เป็นข้อมูลโดยรวมของสถาบันการเงินแห่งหนึ่งแห่งใดให้แจ้งแก่สถาบันการเงินนั้นทราบ”

มาตรา 22 “ผู้ใช้บริการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามมาตรา 20 เท่านั้น
- (2) ห้ามมิให้เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อื่นที่ไม่มีสิทธิรับรู้ข้อมูล

มาตรา 23 “ให้ผู้ที่ได้รับข้อมูลตามมาตรา 20 วรรคสอง ใช้ข้อมูลดังกล่าวนี้เพื่อประโยชน์แต่เฉพาะการนั้น และต้องเก็บรักษาข้อมูลดังกล่าวนี้ไว้เป็นความลับในที่ปลอดภัยเพื่อมิให้ผู้อื่นได้รับรู้ข้อมูลนั้น

มาตรา 24 “ภายใต้บังคับมาตรา 20 ห้ามมิให้บุคคลดังต่อไปนี้เปิดเผยข้อมูล

(1) บริษัทข้อมูลเครดิต ผู้ควบคุมข้อมูล ผู้ประมวลผลข้อมูล สมาชิก หรือผู้ใช้บริการ

(2) ผู้ซึ่งรู้ข้อมูลจากการทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ใน (1)

(3) ผู้ซึ่งรู้ข้อมูลจากบุคคลตาม (1) หรือ (2)”

(2.4) สิทธิของเจ้าของข้อมูล

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้ ดังนี้

(2.4.1) สิทธิที่จะรับรู้ว่ามีการเก็บรวบรวมข้อมูลใดของตนไว้บ้าง

(2.4.2) สิทธิที่เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน

(2.4.3) สิทธิที่จะตรวจสอบและได้รับแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูล ขอแก้ไข

และโต้แย้งเมื่อทราบว่าข้อมูลของตนไม่ถูกต้อง

(2.4.4) สิทธิที่จะได้รับทราบเหตุผลของการปฏิเสธคำขอสินเชื่อหรือการบริการ ในกรณีที่สถาบันการเงินใช้ข้อมูลของบริษัทข้อมูลบัตรเครดิตมาเป็นเหตุแห่งการปฏิเสธ

(2.4.5) สิทธิในการอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต

(2.5) ข้อสังเกต

จากการศึกษาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้พบว่าเป็นการนำเอาหลักการสากลเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้ในการคุ้มครองข้อมูลเครดิต แต่ยังคงมีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

(2.5.1) พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่การส่งหรือโอนข้อมูลออกไปนอกประเทศ จึงยังคงมีข้อสงสัยว่า หากสถาบันการเงิน หรือนิติบุคคลที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการให้สินเชื่อรายใดมีการดำเนินกิจการทั้งภายในราชอาณาจักรและภายนอก

ราชอาณาจักร สถาบันการเงินหรือนิติบุคคลนั้นจะทำการส่งหรือโอนข้อมูลเครดิตของลูกค้าของตน ไปให้สำนักงานของตนที่อยู่นอกราชอาณาจักร เราจะสามารถควบคุมการส่ง หรือ โอนข้อมูลเครดิต ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทหนึ่งนั้นได้อย่างไร

(2.5.2) แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีบทบัญญัติที่ครอบคลุมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และกระบวนการในการคุ้มครองและควบคุมการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งควบคุมทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนแล้วก็ตามแต่ก็มีฐานะเป็นเพียงกฎหมาย ที่ให้ความคุ้มครองเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องฐานะทางการเงินเท่านั้น

(2.5.3) แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีฐานะ เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทนเจ้าของข้อมูลหรือผู้เสียหายที่แท้จริง แต่ก็ไม่ตัดสิทธิเจ้าของข้อมูลหรือผู้เสียหายที่แท้จริงในการใช้สิทธิฟ้องร้องหรือดำเนินการใดๆ ตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิดนั้น

(3) พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

มาตรา 4 “ในพระราชบัญญัตินี้

“การทะเบียนราษฎร” หมายความว่า งานทะเบียนต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร

“ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร” หมายความว่า ข้อมูลตัวบุคคลเกี่ยวกับชื่อ ชื่อสกุล เพศ วันเดือนปีเกิดและตาย สัญชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานะการสมรส วุฒิการศึกษา ชื่อบิดามารดา หรือผู้รับบุตรบุญธรรม ชื่อคู่สมรส และชื่อบุตร และข้อมูลอื่นที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงานทะเบียน ต่างๆ ในพระราชบัญญัตินี้

“เลขประจำตัว” หมายความว่า เลขประจำตัวประชาชนที่นายทะเบียนออกให้แก่ บุคคลแต่ละคน

ฯลฯ

มาตรา 6 “ผู้มีส่วนได้เสียจะขอตรวจ หรือคัดสำเนารายการ หรือให้นายทะเบียนคัด และรับรองซึ่งสำเนาทะเบียนบ้าน ทะเบียนคนเกิดหรือทะเบียนคนตาย ได้ที่สำนักทะเบียนในวันเวลา ราชการเมื่อได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนดำเนินการโดยเร็ว”

มาตรา 12 “เพื่อประโยชน์ในการเก็บรักษาและควบคุมการทะเบียนราษฎร การตรวจสอบพิสูจน์ตัวบุคคลและประมวลผลข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรให้สำนักทะเบียนกลาง ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามที่อยู่อาศัยกลางกำหนด และปรับปรุง

ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรให้ตรงต่อความเป็นจริงอยู่เสมอ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 13 “การจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามมาตรา 12 ไม่รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลของบุคคล ดังต่อไปนี้

- (1) รายได้
- (2) ประวัติอาชญากรรม
- (3) การชำระหรือไม่ชำระภาษีอากร
- (4) ข้อมูลที่คณะกรรมการกำหนด หรือ
- (5) ข้อมูลที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องแจ้ง”

มาตรา 14 “บุคคลผู้มีหน้าที่แจ้งการต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของประวัติซึ่งปรากฏในข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามมาตรา 12 หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ในกรณีเจ้าของประวัติเป็นผู้เยาว์ ผู้บุพาลในกรณีเจ้าของประวัติเป็นคนไร้ความสามารถ หรือ ทายาทเจ้าของประวัติ หรือผู้รับมอบอำนาจจากบุคคลดังกล่าวข้างต้น อาจขอให้นายทะเบียน ดำเนินการได้ที่สำนักทะเบียนในวันเวลาราชการ ดังนี้

(1) คัดและรับรองเอกสารข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามมาตรา 12 และเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) แก้ไขเพิ่มเติม ลบ หรือทำให้ทันสมัยซึ่งข้อมูลใดๆ ในข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเพื่อให้เกิดความถูกต้องตามความเป็นจริง

เมื่อได้รับคำขอตาม (2) ให้นายทะเบียนมีคำสั่งโดยเร็ว คำสั่งของนายทะเบียนที่ไม่รับคำขอ หรือไม่ดำเนินการตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วนให้อุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับทราบคำสั่งจากนายทะเบียนกลาง

เงื่อนไข หลักเกณฑ์ และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม ลบ หรือทำให้ทันสมัยซึ่งข้อมูลใดๆ ในข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร และการอุทธรณ์ให้กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 15 “ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐอาจขอให้นายทะเบียนจัดส่งสำเนาเอกสารข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรได้ ทั้งนี้ เฉพาะเพื่อการอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐนั้น

หากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐมีความประสงค์จะเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร นายทะเบียนอาจอนุญาตให้เชื่อมโยงได้เฉพาะข้อมูลที่ปรากฏภายในทะเบียนบ้าน ทะเบียนบ้านคนเกิดหรือทะเบียนคนตายเท่านั้น”

มาตรา 16 “ในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรให้ผู้อำนวยความสะดวกทะเบียนกลางกำหนดเลขประจำตัวแก่บุคคลที่อยู่ในราชอาณาจักรคนละหนึ่งเลขโดยไม่ซ้ำกัน การยกเว้นการให้เลขประจำตัวแก่บุคคล ให้กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา 17 “ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรต้องถือเป็นความลับ และให้นายทะเบียนเป็นผู้เก็บรักษาและใช้เพื่อการปฏิบัติตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อความหรือตัวเลขนั้นแก่บุคคลใดๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือแก่สาธารณชน เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียขอทราบเกี่ยวกับสถานภาพทางครอบครัวของผู้ที่ตนจะมีนิติสัมพันธ์ด้วย หรือเมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสถิติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือการดำเนินคดีและการพิจารณาคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและไม่ว่าในกรณีใดจะนำข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรไปใช้เป็นหลักฐานที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูลมิได้”²³

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลอย่างหนึ่งโดยหน่วยงานของรัฐ ทั้งยังมีหลักฐานต่างๆ คล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น มีวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ มีวิธีการเข้าถึงข้อมูล มีการกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถขอแก้ไขเพิ่มเติม ลบ หรือทำให้ข้อมูลมีความทันสมัยและถูกต้องตรงตามความเป็นจริงอยู่เสมอ เป็นต้น

(4) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ต้องมีการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของผู้ใช้บริการโทรคมนาคม ดังนี้

มาตรา 50 “ให้คณะกรรมการกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลสิทธิในความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางโทรคมนาคม ให้ผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรการที่คณะกรรมการกำหนดตามวรรคหนึ่ง เมื่อพบว่า มีบุคคลใดกระทำการละเมิดสิทธิของผู้ใช้บริการตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้รับใบอนุญาตหรือคณะกรรมการดำเนินการเพื่อระงับการกระทำดังกล่าว และแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบโดยเร็ว”²⁴

²³ พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534.

²⁴ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544.

(5) พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477

พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477 ได้บัญญัติมาตรการในการให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลไว้หลายประการ คือ

การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ฝากส่ง ซึ่งผู้ฝากส่งสามารถถอนคืนหรือจัดการเป็นอย่างอื่น ได้ตลอดเวลาที่อยู่ในระหว่างการส่งทางไปรษณีย์²⁵ โดยกฎหมายได้ให้ความคุ้มครองไว้ ดังนี้

มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้ฝากมีสิทธิที่จะถอนไปรษณีย์ภณฑ์นั้นคืนจากที่ทำการไปรษณีย์ หรือเปลี่ยนชื่อหรือที่อยู่ หรือให้จัดการแก่ไปรษณีย์ภณฑ์นั้นเป็นอย่างอื่นได้ตลอดเวลาที่ไปรษณีย์ภณฑ์นั้นยังอยู่ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์”

การคุ้มครองมิให้ข้อมูลส่วนบุคคลถูกเปิดเผยโดยมิชอบ โดยได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับเจ้าพนักงานที่เปิดไปรษณีย์ภณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์โดยไม่มีอำนาจ ดังนี้

มาตรา 58 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานกระทำผิดหน้าที่ของตน เปิดหรือยอมให้ผู้อื่นเปิดดูไปรษณีย์หรือไปรษณีย์ภณฑ์ในระหว่างส่งทางไปรษณีย์ หรือตั้งใจกักหรือหน่วงเหนี่ยวหรือยอมให้ผู้อื่นกักหรือหน่วงเหนี่ยวดูไปรษณีย์หรือไปรษณีย์ภณฑ์ผู้ใดมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินพันบาทแต่มาตรานี้ไม่กินความถึงการเปิด หรือกัก หรือหน่วงเหนี่ยวดูไปรษณีย์ หรือไปรษณีย์ภณฑ์โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามคำสั่งของรัฐมนตรีหรือศาลที่มีอำนาจ”²⁶

(6) พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 เป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการควบคุมผู้มีอาชีพผลิตสิ่งพิมพ์ออกจำหน่ายจ่ายแจกแก่ประชาชนให้ปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขต มิให้ผลิตสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาสาระก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

(6.1) ประเภทของสิ่งพิมพ์ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ให้นิยามของ “สิ่งพิมพ์” ไว้ว่าหมายความว่า สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนที่ ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศแผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน ดังนั้น สิ่งพิมพ์ตามพระราชบัญญัตินี้จึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

²⁵ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484. มาตรา 19 บัญญัติว่า “ไปรษณีย์ภณฑ์นั้น ให้ถือว่าอยู่ในระหว่างการส่งทางไปรษณีย์ตั้งแต่วันที่ส่งในตู้ไปรษณีย์ หรือได้มอบให้แก่เจ้าพนักงานประจำที่ทำการไปรษณีย์ จนถึงเวลาที่ส่งถึงผู้รับ หรือส่งกลับคืนมายังผู้ฝาก หรือได้จัดการเป็นอย่างอื่นตามพระราชบัญญัตินี้”.

²⁶ พระราชบัญญัติไปรษณีย์ พ.ศ. 2477.

(6.1.1) สิ่งพิมพ์ที่มีใช้หนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีรายการออกโฆษณา ไม่นั่นอน ชื่อและรูปแบบมีต่างๆ กัน เช่น สารคดี นวนิยาย ตำรา แผ่นปลิว เป็นต้น

(6.1.2) หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มีชื่อถาวร จำนวนหน้าเช่นเดียวกัน ตลอด และออกตามวาระที่กำหนด เรื่องราวที่ลงพิมพ์จะต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ได้ เช่น หนังสือพิมพ์ รายวัน (Newspaper) และหนังสือพิมพ์รายคาบ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า Magazine²⁷

(6.2) ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้บัญญัติให้มีสิ่งพิมพ์ที่อยู่นอกเหนือ การบังคับของกฎหมายการพิมพ์อยู่ 3 ประเภท คือ

(6.2.1) สิ่งพิมพ์ของทางราชการ

(6.2.2) สิ่งพิมพ์ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยกำหนดว่าให้จัดทำได้

(6.2.3) สิ่งพิมพ์ประเภทบัตร เอกสาร แบบพิมพ์ รายงาน ซึ่งใช้การตามปกติ เป็นการส่วนตัว หรือการสังคม การเมือง การค้า หรือธุระส่วนตัว

(6.3) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาแล้วปรากฏว่า มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิส่วนบุคคล ทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล คือ

มาตรา 41 บัญญัติว่า “หนังสือพิมพ์ใดโฆษณาเรื่องเกี่ยวกับบุคคลใดคลาดเคลื่อน จากความจริง และอาจจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลนั้น บุคคลนั้นอาจแจ้งเป็นหนังสือขอให้ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์นั้นแก้เอง หรือลงพิมพ์หนังสือซึ่งแก้หรือปฏิเสธเรื่องนั้น การแก้หรือ ลงพิมพ์หนังสือซึ่งแก้ หรือปฏิเสธเรื่องที่ว่านี้จะต้องพิมพ์ในฉบับที่จะออกโฆษณาต่อไปจากเวลา ที่ได้รับคำขอดังกล่าวแล้ว หรือฉบับที่ถัดไป

เมื่อได้แก้หรือลงพิมพ์หนังสือซึ่งแก้หรือปฏิเสธเรื่องที่ว่านี้ โดยถูกต้องแล้ว สิทธิในการฟ้องของบุคคล ผู้ขอแก้ทั้งทางแพ่งและทางอาญาเป็นอันระงับลง”²⁸

(7) พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2508

เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ คือ ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสถิติเพื่อให้การบริหารงานสถิติของชาติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น²⁹

²⁷ ชื่นอริ มาลีศรีประเสริฐ. (2539). การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวกับการสื่อสารสนเทศ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 97.

²⁸ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484.

²⁹ คู่มือกฎหมาย พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2508. (2508, 7 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 82 ร.จ.693 (ตอนที่ 73), หน้า 24.

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติฉบับนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า มาตรา 21 ได้บัญญัติมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 21 “บรรดาข้อความหรือตัวเลขเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะรายที่ได้กรอกในใบแบบหรือใบกำหนดคำถามนั้นต้องถือเป็นความลับโดยเคร่งครัดห้ามมิให้ผู้ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้เปิดเผยข้อความหรือตัวเลข นั้นแก่บุคคลใดๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่บุคคลนั้นต้องหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้”³⁰

การที่กฎหมายกำหนดให้ข้อมูลของบุคคลที่ได้กรอกในใบแบบหรือใบกำหนดคำถามนั้นต้องถือเป็นความลับโดยเคร่งครัดห้ามมิให้ผู้ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายนี้เปิดเผยข้อความหรือตัวเลขนั้นแก่บุคคลใดๆ ซึ่งไม่มีหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมายนี้ ถือได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลทั่วไปแล้ว

(8) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 บัญญัติขึ้น โดยมีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพเวชกรรมและคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนให้รัดกุมยิ่งขึ้น³¹ ซึ่งมีการบัญญัติให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 หมวด 3 ว่าด้วยการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ดังนี้

ข้อ 9 กำหนดไว้ว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วย ซึ่งตนทราบมาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วยหรือเมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือตามหน้าที่”

ปรากฏว่า จริยธรรมแห่งวิชาชีพข้อ 9 นี้ สอดคล้องกับคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย ข้อ 7 ซึ่งแพทยสภา สภาการพยาบาล สภาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ได้ร่วมกันออกประกาศรับรองสิทธิของผู้ป่วยไว้ ดังนี้

ข้อ 7 ของคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย กำหนดไว้ว่า “ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเองจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างเคร่งครัด เว้นแต่จะได้รับการยินยอมจากผู้ป่วยหรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย”³²

³⁰ พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2508.

³¹ ดูหมายเหตุท้าย พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรมพ.ศ. 2525. (2525, 11 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 99 (ตอนที่ 111). หน้า 17.

³² พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525.

3.3 เปรียบเทียบหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศและในประเทศไทย

จากการศึกษาค้นคว้าการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศและในประเทศไทย พบว่า แนวทางการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศจะมีความแตกต่างกับประเทศไทย ดังต่อไปนี้

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานในการคุ้มครอง “สิทธิของปัจเจกบุคคลในการกำหนดหรือตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้หรือการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล” หลักการที่ว่า บุคคลเป็นเจ้าของข้อมูลเป็นผู้ควบคุมข้อมูลของตนเองนั่นเอง โดยมีกรณียกเว้นเท่านั้นที่บุคคลจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่หน่วยงานที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวต้องดำเนินการโดยน้อยที่สุดและเท่าที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น และจะนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ไม่ได้ นอกจากนี้ บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับรู้ว่าหน่วยงานมีการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน และหากสงสัยว่ามีการใช้ข้อมูลของเขาโดยไม่ถูกกฎหมายก็สามารถแจ้งให้ผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐตรวจสอบแก้ไขให้³³

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการด้านการคุ้มครองข้อมูลแห่งสหพันธรัฐนี้เป็นองค์กรอิสระของรัฐและเป็นองค์กรผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายนี้ มีอำนาจตรวจสอบดูแลคุ้มครองการเก็บ การใช้ หรือการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูล นอกจากนี้ ยังมีอำนาจตรวจสอบเหนือองค์กรผู้ประกอบการวิชาชีพ หน่วยงานพิเศษในการรักษาความลับของทางราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความลับภายใต้บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา

ประเทศญี่ปุ่น หลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือ การคุ้มครองไม่ให้เปิดเผยหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอกโดยเจ้าของข้อมูลมิได้รับรู้หรือยินยอมไว้ล่วงหน้าเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนด ข้อยกเว้นดังกล่าวมีหลายประการ เช่น เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือเป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยชอบ ที่สำคัญข้อยกเว้นดังกล่าวนี้รวมถึงกรณีเปิดเผยแก่คู่สัญญาผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ให้บริการเครือข่ายแก่ผู้ประกอบการ หรือผู้รับสัญญาช่วงจากคู่สัญญา และผู้ประกอบการเข้าร่วมหรือผู้ประกอบการอื่นซึ่งมีสิทธิใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เช่น ในกรณีมีการโอนหรือควบกิจการเข้าด้วยกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะในกรณีเหล่านี้กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลภายนอก

³³ นคร เสรีรักษ์. อ้างแล้ว. หน้า 141-142.

นอกจากหน้าที่ในการวางมาตรการรักษาความปลอดภัยในระบบข้อมูลไม่ให้มีการเปิดเผยต่อไปโดยไม่สมควรแล้ว ในกรณีที่ผู้ประกอบการจะทำการโอนข้อมูลไปยังต่างประเทศ หรือมอบหมายให้ผู้ประกอบการ หรือผู้ประมวลผลข้อมูลในต่างประเทศดำเนินการใดๆ กับข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตน กฎหมายญี่ปุ่นมิได้กำหนดหน้าที่พิเศษอย่างอื่นแก่ผู้ประกอบการอีก ไม่ว่าในเรื่องการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือการแจ้ง การขออนุญาตจากหน่วยงานของรัฐใด หรือหน้าที่ต้องแจ้ง หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขเพิ่มเติมอย่างอื่น เพราะหากได้ดำเนินการตามมาตรการที่ได้กำหนดแล้ว หากการโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังบุคคลภายนอกอยู่ในขอบวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลตามปกติ การโอนเช่นนั้นย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เช่น ห้างสรรพสินค้าอาจส่งข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าให้แก่บริษัทผู้รับขน หรือผู้จัดการบรรจุหีบห่อได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในประเทศไทยโดยได้นำหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักสากลมาพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จะบัญญัติให้มีการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลซึ่งหมายความรวมถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลไว้ และการบัญญัติเช่นนี้ย่อมมีผลบังคับอยู่ในตัวโดยมิต้องอาศัยกฎหมายลำดับรองใดๆ เนื่องจากผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองหรือให้ความคุ้มครองไว้สามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนได้ก็ตาม แต่การให้ความคุ้มครองโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการให้ความคุ้มครองในระดับกว้าง ซึ่งโดยปกติแล้วไม่อาจที่จะวางหลักเกณฑ์หรือมาตรการต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นรายละเอียดได้อย่างครบถ้วนในรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้น การบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวจึงไม่อาจจะให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักสากล ส่งผลให้ไม่ตรงกันหลักกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในข้อมูลของต่างประเทศ นั่นเอง